

Kvindens uopslidelige Taalmod og hensynsløse Given sig hen i sin Opgave. Hun indsaar, at for at forstaa disse Mennesker maatte hun leve med dem, og hun gjorde det. Hun regnede det ikke for noget at underkaste sig al Slags legemligt Besvær som at vade timevis gennem Sumpe, hvor man fik Legemet bedækket med Igler, som hun agtede paa Faren ved at begive sig ind mellem Menneskeædere; hun havde samme Magt over dem som over Dyr, der altid var hende underdanige. Hun lod ingen Lejlighed til at lære noget gaa fra sig, rejste sammen med den indfødte handlende, forbandt de sortes Saar og plejede deres Børn, snakkede med deres gamle Koner og hjalp deres Piger at lappe deres gamle Tøj, „mine afrikanske Venner“, sagde hun, „har brugt mig som Læge, Haandværker, Profet, Troldkone (imod Kopper), og vilde gerne gøre mig til deres Anfører“. De sorte selv var saa forbavsede over at træffe en hvid, der i den Grad forstod dem, at de udfandt, hun maatte have levet som Neger i en Fortilværelse. Hun roser dem for deres huslige Dyder, for Trofasthed i Venskab, for klar Tænkning ganske vist indenfor smaa Grænser. Hun glædede sig over deres muntre Lune, deres Kærlighed til et frit ubundet Liv, deres Dygtighed som Handelsmænd. „Dersom man blot vilde forstaa disse Mennesker og lade dem udvikle sig efter deres Naturs Love og i Samklang med, hvad Klimaet fordrer, og hvad godt deres egne Sæder og Skikke indeholder, da kunde man føre dem lige fra det 13. Aarhundredes Standpunkt, som de nu staar paa, over i det 19. og spare dem for den haarde Kamp, vi selv har maattet undergaa. Og det vilde ikke være svært, naar man blot vilde tage Videnskaben til Hjælp, vilde studere deres Love, Religion, deres Statsform og Institutioner til Bunds og med nænsom Haand bygge videre derpaa.

Det mere hende ikke lidt, naar hun undertiden i England talte til en Klasse Mennesker, som efter hendes Mening stod langt under hendes sorte Venner, at se deres Forfærdelse over de sidstes Vaner og Væsen, som de aabenbart fandt under al Kritik. „Jeg tror, det var en hel Fornøjelse for dem at føle deres indbildte Overlegenhed, sagde hun ved en saadan Lejlighed, jeg misunder dem ikke denne Glæde“.

Alt sit Vid, alle sine Evner satte hun ind paa at vække Interesse og Forstaaelse for den foragtede Race; næsten fandt man hende for morsom, for underholdende i sine Foredrag til at tages rigtig alvorlig. En Ven talte til hende herom. „Om jeg giver den bedste Del af mig selv?“ sagde hun — nej, den bedste Del af mig er ganske vist i min Tvivl og Ængstelse og Mistillid til mig selv og min Hjerteve over de andre . . . jeg tager en Rustning paa mig, og gjorde jeg ikke det, vilde jeg saares og blive bitter og uskikket til Kamp“.

Jeg staar ene i Kampen, siger hun et Sted, og ønsker ikke at blande noget andet Menneske, sort eller hvidt, i, hvad der kommer over mig og mine kætterske Meninger.

Da hun i Aaret 1900 vilde gaa paa nye Opdagelsesrejser, besluttede hun først at tilbyde sin Tjeneste ved Organisation af Sygeplejen i Kap. Hun blev smittet af tyfoid Feber og døde, efter sit eget Forlangende overladt til sig selv.

Hun havde ønsket, at hendes Legeme skulde sænkes i Havet. Det blev

lagt i en Torpedobaad, og under militære Æresbevisninger, som næppe før er vist en Kvinde, ført ud paa det store Hav. Til Minde om hende og om et af hende længe næret Ønske, stiftedes Aaret efter, af nogle af Englands bedste Mænd og Kvinder „det afrikanske Selskab“, hvis Formaal er at fremskaffe og udbrede Oplysninger om de indfødte Afrikaneres Forhold og Natur. Dette Selskab udgiver et Tidsskrift, hvis første Nr. indlededes med en Levnedsskildring af Mary Kingsley, som er benyttet i det foregaaende. At der forøvrigt blev forholdsvis hurtigt tavst om hendes Navn, kommer rimeligvis af, at hendes Anskuelser om det sydafrikanske Spørgsmaal som om Kolonisation i det Hele ikke faldt sammen med dem, der under Krigen helst hørtes i England. Hendes Skrifter vil dog sikkert længe vedblive at være Kildeskrifter i disse Spørgsmaal.

Fetishdyrkelsen.*)

Af Mary Kingsley: „West-African Studies“. (Brudstykke).

Oversat af Frk. Julie Meyn.

— -- Fetishismen er den Religion, som de Indfødte paa Afrikas Vestkyst, der ikke er paavirkede af Mahomedanisme eller Kristendom, hylder. Jeg kunde ønske, at man havde et andet Navn for den. Undertiden bruger man ogsaa et saadant, nemlig „Juju“, men det forekommer mig ikke heldigere; det stammer uden Tvivl fra det franske Ord joujou (Legetøj). Dette passer ikke paa Vestafrikanernes, i visse Retninger, storartede Naturreligion.

Det er imidlertid langt lettere at fastslaa, hvad Fetishtroen ikke er, end at give en Forklaring af, hvad den er. Skønt jeg af Hjertet er Darwinist, tvivler jeg dog paa, at vi fremstiller Sagens rette Forhold ved efter Udviklingslærens Princip at drage en pæn, lodret Linje og kalde dens nederste Ende Fetishisme og dens øverste Kristendom. Fetishideens højere Form findes i Bramalæren, og jeg har truffet den i sin højeste Skikkelse i disse Linjer af et Digt, hvis Forfatter jeg ikke kender, men som jeg har elsket i over tyve Aar!

„Gud bo'r i Stormens Brus, i Rosenbladets Rødme, i Ørnens Vingeslag, i Honningdraabens Sødme: en Strøm af Livsens Kraft fra Herrens Hænder flyder, og i utalte Ror sin Herlighed udgyder, i Græs og Urter smaa, i lyse Kløders Pragt. Al-Livet vidner om en vældig Skabermagt.“

Dette er Fetishisme; men fordi jeg anerkender Sandheden deri, kan jeg hverken siges at hyldes denne Tro eller at forkaste den. Jeg kunde anføre mange flere Udsagn i samme Retning af berømte Tænkere, navnlig Goethe. Hvis man f. Eks. ønsker at forstaa Menneskets Plads i Naturen efter Fetishtroen, saa er den, saa vidt jeg kan se, intet Sted klarere fremstillet end i Goethes herlige Prometheus.

Jeg følte dette stærkt, da jeg for første Gang var i Vestafrika. Jeg havde sluttet Venskab med en berømt Heksemester og Læge, eller rettere sagt, han søgte at gøre sig til Ven med mig. Jeg boede den Gang i et forladt Hus, der var berømt, fordi det var under dette Tag, Stanley boede, da han efter sin første Rejse tværs igennem Afrika ventede paa det Skib, der skulde føre ham hjem. Men trods Berømmelsen var Huset snavst; selv om Dagen var der rigeligt af alle Slags flyvende og krybende Smaaskabninger, og dersom man efter Solnedgang havde Lyst til at studere hele Afrikas Insektverden, behøvede man blot at tænde en Lampe, saa blev der

*) Fetishdyrkelsen er vel almindeligt antaget for den lavest staaende Religion. For den staar Naturen som besjælet, og dens Tilhængere kan derfor benytte Stene, Træer o. lign. som Afguder. O. A.

overmaade livligt; men dette var kun en Fordel for en Insektsamler som jeg, saa det vil jeg ikke klage over. Naa, min Ven Heksemesteren besøgte mig flittigt, og jeg tilstaar med Skam, at jeg først troede, det var Hensynet til materiel Fordel, der drog ham til mig. Men heri gjorde jeg ham Uret, som jeg sagtens har gjort mange andre Uret; thi en Aften, omtrent Kl. 11, hørte jeg en Skraben paa Vindues-skodderne — mine afrikanske Venner bruger nemlig ikke at hænke paa. Jeg lukkede Døren op, og der stod han. Jeg brummede nogle Ord, som jeg nu ønsker usagte, om at forlange Tobak paa den Tid af Døgnet; men han sagde: „Nej, Du kloge Kone, ved Du ikke, Pusson syg“. Jeg bøjede mig for den stillefærdige Bebrejdelse. „Pusson syg, ganske gruelig. Pusson lige ved at dø. Du kommer til ham. Vil Du?“ „Ja, jeg vil“, svarede jeg. „Men Du ikke snakke om det?“ „Ikke snakke“, sagde jeg, og antog nu, at det var en af mine portugisiske Venner, som var syg, og ikke havde Lyst til at faa det trækkende Plaster paa, som Stedets offentlige ansatte, hvide Læge anvendte i alle mulige Tilfælde. Derfor tog jeg mit Medicinskrin og gik ud i den sorte Nat med min endnu sortere Ven. Han førte mig ad Skoven til, og jeg tænkte, at den Syge hørte til den katolske Mission. Vi gik ad en Vej, som førte dertil; men da vi kom til det Sted, hvor der i saa Fald skulde drejes af, gik han videre over en Bakke og dybere ind i Skoven, medens jeg fulgte efter, vejledet af hans hvide Dragt. Afrika er ikke noget hyggeligt Sted til natlige Spadsereture, hverken for en Heksemester, som tror paa en hel Del lokale, onde Aander, eller for en Dame, som tror paa en hel Del onde Mennesker, derfor blev vi adskilligt forskræmte og forreyne; men ellers hændte der os ikke noget værre, end at vi løb paa en Slange, som i Distraction havde anbragt sig som en Guirlande over Stien, formodentlig for at have Fred for Myrerne, medens den fordejedede sin Aftensmad. Min udmærkede Ven mærkede i sin Hast ikke denne Hindring, men tumlede lige imod den, og jeg, der var tæt bag efter, gjorde ligesaa. Saa dukkede min Fører sig under den opskræmte Guirlande og satte af Sted i fuldt Firspring ned ad Stien; jeg efter ham, ligesaa bange for at tabe hans hvide Klædning af Syne, som for Slangen, der hørtes retirere ind i Skoven, med den underlige Lyd, som en Klapperslange fremkalder, naar den har rigtig Hastværk.

Endelig naaede vi en lille Landsby, og paa Jorden udenfor en af Hytterne laa den Syge, omgivet af Kvinder, der ikke gjorde andet end at hyle og jamre. Han led af en Sygdom, der er almindelig i Vestafrika, men dog kan helbredes med europæiske Lægemidler. Jeg gav dem til min Ven, Doktoren, som anvendte dem til Patientens sammen med passende Trylleformler og nogle faa Til sætninger fra hans eget Apotek, der dog heldigvis ikke hindrede min Medicin i at virke. Saa snart Patienten havde faaet Lindring, fulgte min Ven mig hjem, og da vi kom ind i min Stue, spurgte jeg ham, som jeg saa ofte plejede, hvorfor han havde gjort det og det. Saa satte han sig ned, stirrede vidt ud i det fjærne og talte en hel Time igennem, talte dæmpet, blidt og med mange Ord — og Grundlaget for denne Mands Tale var det samme som for Goethes Prometheus. Jeg erkendte det efter en halv Times Forløb, og da han var færdig, sagde jeg: „Dette har Du fra en hvid Mand“. „Nej“, sagde han, „dette ikke være hvid Mands Skik; det være vort Lands Skik; hvid Mand ikke forstaa vor Skik“. „Ikke det, min Ven?“ svarede jeg, og saa skiltes vi for den Gang, han rigere og jeg klogere, end før.

Nu beder jeg, at ingen maa tro, jeg mener, at Fetishismen er en „Visdommens Religion“ eller noget saadant, eller at Fetishpræster er Spinoza'er eller Goethe'r — langt fra. Alt, hvad jeg synes, der ligger i den, er: et fuldkommen naturligt Syn paa Naturen, et Syn, der, naar det ikke forenes med en højere Aandsretning end Logik og snu Kløgt, nødvendigt vil føre Mennesker til at tegne en hvid Kridtstreg omkring det ene Øje, spise deres Krigsfanger, anvende Voka Trylleformler

mod Sygdomme og danse under vildt Hylen Natten igennem til Opbyggelse for deres Troesfæller og til Forargelse for værdige Muhamedanere, som har en aabenbaret Religion.

Jo mere man kender Afrikanerne, jo nøjere man studerer deres Love og Institutioner, des mere erkender man, at det mest fremtrædende Træk i deres Forstand er Logiken; ved enhver Lejlighed anvender de denne sunde, men snævre Maade at tænke paa. Afrikaneren er ingen Drømmer eller Tvivler, alt er for ham virkeligt, meget virkeligt, forfærdeligt virkeligt. Jeg er ikke i Stand til at beskrive det tydeligt; men det afrikanske Aandsliv er forunderligt ensformigt. Dette lyder sælsomt for dem, der har hørt om vilde og grufulde Ceremonier, eller om Afrikanerens Rædsel for de Ting, som den hvide Mand bringer med sig; men jeg tror, at enhver, som er vant til at omgaaes med uciviliserede Afrikanere, vil bevidne, at denne Skræk og denne kortvarige Opblussen af Nysgærrighed er noget rent ydre; thi Afrikaneren ved, saa snart han faar Tid til at tænke sig om, hvad den hvide Mands Ting i Virkeligheden er, enten de hvides Juju eller en Djævel.

Det er denne Evne til logisk at forklare sig Alt, som efter min Mening er Grunden til Fetishismens stærke Vedvaren i Afrika, og Aarsagen til, at saa mange Afrikanere, der er omvendte til andre Religioner, igen falder tilbage til denne. Jeg ved intet mere rystende, end at se en til Kristendommen omvendt Afrikaner. Saa Ansigt til Ansigt med den tunge, staa Ansigt til Ansigt saa godt: Forholdet mellem en almægtig Gud og den lidende Verden. Han pines ikke deraf, før han personlig rammes af Sorg og Lidelse. Saa vender han sig bedende til den Gud, som man har sagt ham, vil høre ham, ynkes over ham og hjælpe; saa er hans Brug af, hvad de, der spotter ham, kalder „tillærte Fraser“, for mig usigelig hjerteskerende, thi jeg ved, hvor forfærdeligt virkeligt det er for ham, og derfor ser jeg, hvor han fristes til at vende tilbage til de gamle Guder — Guder, som han aldrig har ventet Medfølelse af, og over hvem der staar en højeste Gud, som ikke bryder sig om jordiske Anliggender. Alt, hvad han før havde at gøre, var ikke at irritere dem, af forsoner dem, at købe sig deres Hjælp, naar han trængte til dem, og fremfor Alt at undgaa dem og narre dem, naar han strid sin Strid og tumlede de onde Aander i Skarevis, som han bedst kunde. Vanskeligt Arbejde var det; men et Menneske kan nok tage det op med en Djævel, naar han ser sig godt for, og skulde nogen af dem uforvarende faa Magt med ham — f. Eks. slaa ham ihjel — saa trøster han sig med den Tanke, at han formaar at gøre det hedt nok for samme Djævel, naar de træffes igen paa den anden Side.

Der er heri noget fristende, tror jeg, for en Menneskesjæl af en hvilken som helst Slags, men især for den logiske, overmaade menneskelige Natur, som Vestafrikaneren har. Derfor, naar han bliver træt og forpint af at staa overfor Ting, som han ikke kan faa til at stemme, og skuffet ved ubesvarede Bønner, falder han enten fukstændig tilbage til sin gamle Tro, eller han modificerer det nye, man har lært ham, til det stemmer med Fetishismen og efterhaanden opsluges af den.

Kvindernes Indflydelse.

Af Mary Kingsley: „West African Studies“. (Brudstykke).

Afrikanerens Kærlighed til sin Moder er et saa fremherskende Træk i hans Liv, at man maa lægge nøje Mærke dertil, naar man vil prøve paa at forstaa den ægte Neger. Vedrørende dette kan jeg ikke andet end anføre Pastor Leighton Wilsons Ord; thi denne store Missionær kendte vistnok bedre end nogen anden de virkelige Negere, da han havde arbejdet mange Aar mellem de mest uforandrede, sorte Stammer — Beboerne af Peber-Kysten. Hans Ord om den typiske Neger er lige saa sande den Dag i Dag, som